

Boretius, Alfred

Capitularia regum Francorum

Bd.: 1

Hannover (1883)

München, Monumenta Germaniae Historica -- 4 C 115 (1
urn:nbn:de:bvb:12-bsb00000820-6

Copyright

Das Copyright für alle Webdokumente, insbesondere für Bilder, liegt bei der Bayerischen Staatsbibliothek. Eine Folgeverwertung von Webdokumenten ist nur mit Zustimmung der Bayerischen Staatsbibliothek bzw. des Autors möglich. Externe Links auf die Angebote sind ausdrücklich erwünscht. Eine unautorisierte Übernahme ganzer Seiten oder ganzer Beiträge oder Beitragsteile ist dagegen nicht zulässig. Für nicht-kommerzielle Ausbildungszwecke können einzelne Materialien kopiert werden, solange eindeutig die Urheberschaft der Autoren bzw. der Bayerischen Staatsbibliothek kenntlich gemacht wird.

Eine Verwertung von urheberrechtlich geschützten Beiträgen und Abbildungen der auf den Servern der Bayerischen Staatsbibliothek befindlichen Daten, insbesondere durch Vervielfältigung oder Verbreitung, ist ohne vorherige schriftliche Zustimmung der Bayerischen Staatsbibliothek unzulässig und strafbar, soweit sich aus dem Urheberrechtsgesetz nichts anderes ergibt. Insbesondere ist eine Einspeicherung oder Verarbeitung in Datenbanken ohne Zustimmung der Bayerischen Staatsbibliothek unzulässig.

The Bayerische Staatsbibliothek (BSB) owns the copyright for all web documents, in particular for all images. Any further use of the web documents is subject to the approval of the Bayerische Staatsbibliothek and/or the author. External links to the offer of the BSB are expressly welcome. However, it is illegal to copy whole pages or complete articles or parts of articles without prior authorisation. Some individual materials may be copied for non-commercial educational purposes, provided that the authorship of the author(s) or of the Bayerische Staatsbibliothek is indicated unambiguously.

Unless provided otherwise by the copyright law, it is illegal and may be prosecuted as a punishable offence to use copyrighted articles and representations of the data stored on the servers of the Bayerische Staatsbibliothek, in particular by copying or disseminating them, without the prior written approval of the Bayerische Staatsbibliothek. It is in particular illegal to store or process any data in data systems without the approval of the Bayerische Staatsbibliothek.

populus hic iuberi videatur. Respecto sane epilogo ineunti potius anno 780 hoc capitulare adscripserim et hoc pro coniectura satis probabili non pro certo putaverim, cum fames et tribulatio non raro Karoli regnum perturbaverint. Item in incerto reliquerim, an Karolus huic episcoporum capitulari deliberando interfuerit.

(B. I, 199; P. I, 39.)

5

Capitulare^a qualiter institutum est in hoc^b episcoporum consensu: id est ut unusquisque episcopus tres missas et psalteria tria cantet, unam pro domno rege, alteram pro exercitu Francorum, tertiam pro presenti tribulatione; presbiteri vero unusquisque missas tres, monachi et monachae et canonici unusquisque^b psalteria tria. Et biduanas omnes faciant, tam^c episcopi, monachi et monachae atque canonici^c, atque eorum infra 10 casatum^d homines, vel qui potentes¹ sunt. Et unusquisque episcopus aut abbas vel abbatissa, qui hoc facere potest^e, libram de argento in elemosinam donet, mediocres vero mediam libram, minores solidos quinque. Episcopi et abbates atque abbatissae pauperes famelicos quatuor pro isto inter se instituto^f nutrire^g debent usque tempore messium; et qui tantum non possunt, iuxta quod possibilitas est, aut^h tres^h aut duos 15 aut unum. Comites vero fortiores libram unam de argento aut valentemⁱ, mediocres mediam libram; vassus dominicus de casatis ducentis mediam libram, de casatis centum solidos quinque, de casatis quinquaginta aut triginta unciam unam. Et faciant biduanas atque^k eorum homines in eorum casatis, vel qui hoc facere possunt; et qui redimere voluerit, fortiores comites uncias tres, mediocres unciam et dimidiam, minores 20 solidum unum. Et de pauperes famelicos, sicut supra scriptum est, et ipsi faciant.

Haec omnia, si Deo placuerit, pro domno rege et pro exercitu Francorum et praesente tribulatione missa sancti Iohannis sit completum.

a) *Abest capitularis inscriptio a codicibus omnibus; editiones anteriores praebent inscriptionem a Benedicto levita (additio IV. c. 143) fictam.* b) *deest 4. 5.* c) *tam . . . canonici om. 4. 5.* d) *casatos 2; 25 cassati 5.* e) *possunt 4. 5.* f) *consensu 2; nostro add. 3.* g) *pascere 3.* h) *desunt 4. 5.* i) *libram valentem 2; valent donet 3.* k) *deest 3.*

1) *Firmi ad biduana ieiunia facienda.*

22. ADMONITIO GENERALIS.

789. m. Martio 23.

30

Traditur in codicibus 1) *Guelferbyitano inter Helmstadiensis 496.* 2) *Epored. 34. fol. 3.* 3) *Ep. 33. fol. 124^v.* 4) *Sang. 733. pag. 15.* 5) *Paris. 4613. fol. 73 (omissis capp. 9. 11. 26. 27).* 6) *Paris. 4628 A. fol. 59.* 7) *Paris. 10758. pag. 35.* 8) *Monac. 14468. fol. 98.* 9) *Monac. 19416.* 10) *Mutin. cath. D. I. 2. fol. 160.* 11) *Goth. 84. fol. 214.* 12) *Guelferb. inter Blank. 130. 52. fol. 73.* 13) *Bruxell. 8654—8672. 35* 14) *Vindob. bibl. pal. can. 128. fol. 92 in quo post praefationis partem primam sequuntur c. 37—54. 60—70, praefationis pars altera, c. 1—36, omissis igitur c. 55—59. 71. usque ad finem.* 15) *Lugdun. Voss. Q. 119. fol. 136, in quo leguntur c. 61—69. 71. 74. 81. 82. 1—5. 15. 16. 21. 22. 56.*

'Admonitio' (praef. et c. 60) 'una cum sacerdotibus et consiliariis' (praef.) a Karolo 40 concepta et ad 'omnes ecclesiasticae pietatis ordines seu saecularis potentiae dignitates'

(*praef.*) *emissa, haud dubie una cum 'legationis edicto' proxime in codicibus 2—11. 13. sequenti et infra a nobis edito Aquisgrani data est, ut intellegi licet ex admonitionis verbis in praefatione scriptis: 'quapropter et nostros ad vos direximus missos, qui ex nostri nominis auctoritate una vobiscum corrigerent quae corrigenda essent'. 'Capitula*
 5 *ex canonicis institutionibus' (praef.) in c. 1—59. a rege subiuncta excerpta sunt e canonum collectione Dionysiana, quam Hadrianus papa anno 774. Karolo Magno trans-*
miserat; allegavi ipsam Dionysio-Hadrianam vulgo dictam collectionem secundum edi-
tionem a Francisco Pithoeo (Codex Canonum vetus ecclesiae Romanae. Paris. 1684)
paratam; verba autem canonum allegatorum plene repetere, ut Sirmondus errore tantum
 10 *ductus eumque secuti alii editores repetierant, non ex re mihi visum est. W. E. Knitschky*
(in Zeitschrift für Kirchenrecht, edd. Dove et Friedberg. XIII. ao. 1876. pag. 397—400)
putavit, Karolum regem non ex ipsa canonum collectione Hadriana, sed ex brevi quadam
collectione in cod. Sang. 679. tradita hausisse. Mihi autem haec res ita se habere videtur,
 15 *ut potius Sangallensis codicis collector eos ex Hadriana collectione canones plene ex-*
scripserit, quos Karolus rex in admonitione nostra breviter allegaverat, paucis aliis
canonibus sub fine additis.

Ex hac admonitione haud dubie excerpta sunt quae a viro b. m. Merkel in Mon. Germ. tomo tertio pag. 495. 496. sub numero II. edita leguntur. Admonitionis enim nostrae rubricam illic sequuntur summulae capitum nostrorum 32 (1). 70 (2. 3). 71 (4). 2. 50.
 20 *42. 75 (5—8). (B. I, 209; P. I, 53).*

Regnante domino nostro Iesu Christo in perpetuum. Ego Karolus, gratia Dei eiusque misericordia donante rex et rector regni Francorum et devotus sanctae^a aeclesiae defensor humilisque adiutor, omnibus ecclesiasticae pietatis ordinibus seu saecularis potentiae dignitatibus in Christo domino, Deo aeterno, perpetuae pacis et beatitudinis^b
 25 salutem.

Considerans pacifico^c piae mentis intuitu una cum sacerdotibus et consiliariis nostris abundantem in nos^d nostrumque populum Christi regis elementiam, et quam necessarium est non solum toto corde et ore^e eius pietati^e agere gratias incessanter, sed etiam continua bonorum operum exercitatione eius insistere laudibus, quatenus qui
 30 nostro regno tantos contulit honores, sua protectione nos nostrumque regnum in aeternum conservare dignetur: quapropter placuit nobis vestram rogare solertiam, o pastores ecclesiarum Christi et ductores^f gregis eius et clarissima mundi luminaria, ut vigili cura et sedula ammonitione populum Dei ad^g pascua vitae aeternae ducere studeatis, et errantes oves bonorum exemplorum seu adhortationum humeris intra ecclesiasticae fir-
 35 mitatis muros reportare satagimini, ne lupo insidians aliquem canonicas sanctiones transgredientem vel paternas traditiones universalium conciliorum excedentem, quod absit, inveniens devoret. Ideo magno^h devotionis studio ammonendi et adhortandi sunt immo compellendi, ut firma fide et infatigabili perseverantia intra paternas sanctiones se conteneant: in quo opere et studio sciat certissime sanctitas vestra nostram vobis
 40 cooperare diligentiam. Quapropter et nostros ad vos direximus missos, qui ex nostri nominis auctoritate una vobiscum corrigerent quae corrigenda essent. Sed et aliqua capitula ex canonicis institutionibus, quae magis nobis necessaria videbantur, subiunximus¹. Ne aliquis, quaeso, huius pietatis ammonitionem esse praesumptiosam iudicet,

a) Dei *add.* 4. 5. b) beatissimis 4. 5. c) pacifici ac 4. 5. d) nos *com.* 4. 5. 11. e) ore
 45 que pietate 4; ore quam pietatis 5. f) doctores 3—5. 10. 12. g) *sic* 3. 10; pro 4. 5; per *alii*.
 h) *magnae* 10. 11.

1) *Infra c. 1—59.*

qua nos errata corrigere, superflua abscidere, recta cohartare studemus, sed magis benivolo caritatis animo suscipiat. Nam legimus in regnorum libris,² quomodo sanctus Iosias regnum sibi a Deo datum circumeundo, corrigendo, ammonendo ad cultum veri Dei studuit revocare: non ut me eius sanctitate equiparabilem faciam, sed quod nobis sunt ubique sanctorum semper exempla sequenda, et, quoseumque poterimus, ad studium 5 bonae vitae in laudem et in gloriam domini nostri Iesu Christi congregare necesse est. Quapropter, ut praediximus, aliqua capitula notare iussimus, ut simul haec eadem vos ammonere studeatis, et quaecumque vobis alia necessaria esse scitis^l, ut et ista et illa aequali intentione praedicetis. Nec aliquid, quod vestrae sanctitati populo Dei utile videatur, omittite^k ut pio studio non ammoneatis, quatenus ut et vestra sollertia et 10 subiectorum oboedientia aeterna felicitate ab omnipotente Deo remuneretur.

1. Omnibus^l. Sunt enim aliqui, qui culpis exigentibus ab episcopo proprio excommunicantur et ab aliis ecclesiasticis vel laicis praesumptiose in communionem accipiuntur: quod omnino sanctum Nicenum concilium³ simul et Calcedonense⁴ necnon et Antiochenum⁵ atque Sardicense⁶ fieri prohibent. 15

2. Episcopis. Item enim habetur in eodem concilio⁷, ut eorum qui ad ordinandum veniunt fides et vita prius ab episcopo diligenter discutiatur, et sic ordinentur.

3. Omnibus. Item in eodem concilio⁸ necnon et in Antiocheno⁹ simul et in Calcedonense¹⁰, ut fugitivi clerici et peregrini a nullo recipiantur nec ordinentur sine commendaticiiis litteris et sui episcopi vel abbatis licentia. 20

4. Ad solos sacerdotes^m. Item in eodem sinodo¹¹ interdictum est presbyteris et diaconibus vel omnibus qui in clero sunt mulieremⁿ habere in domo sua propter suspicionem, nisi matrem aut sororem vel eas tantum personas quae suspicionem effugiunt.

5. Omnibus^o. Item in eodem concilio¹² seu in decretis papae Leonis¹³ necnon 25 et in canonibus quae dicuntur apostolorum¹⁴, sicut et in lege ipse Dominus praecepit, omnino omnibus interdictum est ad usuram aliquid dare.

6. Ad sacerdotes^p. Auditum est aliquos presbyteros missam celebrare et non communicare: quod omnino in canonibus apostolorum¹⁵ interdictum esse legitur. Vel quomodo dicere recte potest, si non communicaverit: 'sumpsimus, Domine, sacramenta?' 30 Haec vero per singula capitula in statutis Nicoeni concilii¹⁶ legere potestis seu in aliis sanctorum patrum synodalibus edictis.

7. Omnibus. In Antiocheno concilio¹⁷, quod his qui damnati sunt a synodo vel a suo episcopo et postea ministrare praesumunt praecipitur, ut nullus audeat ei communicare. Si quis vero ei communicat, simili sententia subiaceat sicut et damnatus. 35

8. Episcopis. Item in eodem concilio¹⁸, ut ad metropolitanum episcopum suffragani episcopi respiciant, et nihil nove audeant facere in suis parrochiis sine conscientia et consilio sui metropolitani nec metropolitanus sine eorum consilio.

9. Sacerdotibus. Item in eodem concilio¹⁹ simul et Ancyronense²⁰, ut cor-episcopi cognoscant modum suum et nihil faciant absque licentia episcopi in cuius 40 parrochia habitant.

i) sciatis 4. 14. k) sic 9; amittere 5; omittatis 12. 14; deest 4; amittite alii. l) Episcopis omnibus 4. Inscriptiones omittit 11, permultas om. 1. m) ita 2. 10 et alii; deest inscr. 1; omnibus 4. 5. 14 et alii. n) non add. 4. 13. o) deest 1. p) Episcopis 4 et alii.

2) Regum II. c. 22. 23. 3) Conc. Nicaen. c. 5. 4) Nihil hac de re in conc. Chalced.; Sa- 45 gallensis collectio excerpit eiusdem concilii canonem 8, quo de communionis privatione statuitur. 5) c. 2. 6. 6) c. 16. 7) Conc. Nic. c. 9. 8) Conc. Nic. c. 16. 9) c. 3. 10) c. 13. 11) Conc. Nic. c. 3. 12) Conc. Nic. c. 17. 13) c. 3. 14) c. 44. 15) c. 9. 16) Nihil in ipsis hac de re. 17) c. 4. 18) Conc. Antioch. c. 9. 19) Conc. Antioch. c. 10. 20) Conc. Ancyron. c. 12.

10. Omni^q clero^q. Item in eodem concilio²¹, ut episcopus vel quilibet ex clero sine consilio vel litteris episcoporum vel metropolitani non audeant regalem dignitatem pro suis causis clamare, sed in commune episcoporum concilio causa eius examinetur^r.

5 11. Episcopis. Item in eodem concilio²² simul et in Sardicense²³ necnon et in decretis Innocenti papae²⁴, ut nullus episcopus in alterius parrochia ordinationes aliquas audeat efficere vel negotia peragere quae ad eum non pertinent.

12. Episcopis^s. Item in eodem concilio²⁵, ut episcopus eius ecclesiae curam habeat ad quam ordinatus est.

10 13. Episcopis^s. Item in eodem concilio²⁶ necnon et in Calcidonense²⁷, ut provinciales episcopi cum suo metropolitano bis in anno propter causas ecclesiae concilia celebrent.

14. Episcopis^t. In concilio Laudicense²⁸ necnon in Affricano²⁹ praecipitur, ut monachi et clerici tabernas non ingrediantur edendi vel bibendi causa.

15 15. Ad omnes^u. Item in eodem concilio³⁰, ut a vespera usque ad vesperam dies dominica servetur.

16. Omnibus. Item in eodem concilio³¹, ut ignota angelorum nomina nec fingantur nec nominentur, nisi illos quos habemus in auctoritate, id sunt Michahel, Gabrihel, Rafahel.

20 17. Clericis^v et nonnanis^w. Item in eodem concilio³², quod non oporteat mulieres ad altare ingredi.

18. Sacerdotibus^x. Item in eodem concilio³³, ut cauclearii^y, malefici, incantatores vel incantatrices fieri non sinantur.

19. Omnibus^z. Item in eodem concilio³⁴ necnon et in Sardicense³⁵, quod non oporteat in villolis vel in agris episcopos constitui.

20. Sacerdotibus^a. Item in eodem concilio³⁶, ut canonici libri tantum legantur in ecclesia.

21. Clericis et monachis^b. In concilio Calcidonense³⁷, ut non oporteat episcopus aut quemlibet ex clero per pecunias ordinari: quia utrique deponendi sunt, et qui ordinat et qui ordinatur, necnon et qui mediator est inter eos.

22^c. Omnibus. Item de eadem re in canonibus apostolorum³⁸ legitur: quam heresim iam ipse princeps apostolorum in Simone mago terribiliter damnavit.

23. Omnibus. Item in eodem concilio³⁹ infra duo capitula necnon et in decretis Leonis papae⁴⁰, ut nec monachus nec clericus in secularia negotia transeat. Et ut servum alterius nullus sollicitet ad clericalem vel monachicum ordinem sine voluntate et licentia domini sui^d.

24. Sacerdotibus. Item in eodem concilio⁴¹ infra duo capitula necnon et in Sardicense⁴², ut nec episcopi nec clerici non transmigrentur de civitate in civitatem.

40 25. Omnibus. Item in eodem synodo⁴³, ut nullus absolute ordinetur sine pronuntiatione et stabilitate loci ad quem ordinatur.

q) Omnibus 12. r) urteili in marg. add. 1. s) inser. om. 1. t) deest 1. u) Clericis 4. 5; deest 1. v) feminis 4. w) monachis 12. x) Omnibus 1. y) cauclearii 14; coclearii 4. 5. z) Episcopis 1. a) Omni clero 1. b) Episcopis et omni clero 1. c) in codd. 7. 8. 12. 14 hoc caput iunctum est antecedenti. d) promovere add. 10.

45 21) Conc. Antioch. c. 11. 12. 22) Conc. Ant. c. 13. 23) Conc. Sard. c. 18. 19. 24) c. 14. 9. 25) Conc. Antioch. c. 21. 26) Conc. Ant. c. 20. 27) c. 19. 28) c. 24. 29) c. 7. 30) Conc. Laodic. c. 29. 31) ibid. c. 35. 32) ibid. c. 44. 33) ibid. c. 36. 34) ibid. c. 57. 35) c. 6. 36) Conc. Laod. c. 59. 37) c. 2. 38) c. 30. 39) Conc. Chalced. c. 4. 9. 40) c. 1. 41) Conc. Chalced. c. 5. 10. 42) Conc. Sard. c. 1. 43) Conc. Chalced. c. 6.

26. Monachis et omni clero^e. Item in eodem concilio⁴⁴, ut clerici et monachi in suo proposito et voto quod Deo promiserunt permaneant.
27. Sacerdotibus^f. Item in decretis Innocenti papae⁴⁵ de eadem re, ut monachus, si ad clericatum proveatur^g, propositum monachicae professionis non ammittat.
28. Omnibus. Item in eodem concilio⁴⁶, ut, si clerici inter se negotium aliquod habuerint, a suo episcopo diiudicentur, non a secularibus.
29. Omnibus. Item in eodem concilio⁴⁷, ut nec clerici nec monachi conspirationes vel insidias contra pastorem suum faciant^h.
30. Omnibus. Item in eodem concilio⁴⁸, ut laici episcopos aut clericos non accusent, nisi prius eorum discutiatur existimationis opinio. 10
31. Omnibus. Item in eodem⁴⁹, ut loca quae semel Deo dedicata sunt ut monasteria sint, maneat perpetuo monasteria, nec possint ultra fieri saecularia habitacula.
32. Omnibus. In concilio Cartaginense^{i 50}: primo omnium ut fides sanctae Trinitatis et incarnationis Christi, passionis et resurrectionis et ascensionis in celos diligenter omnibus predicetur. 15
33. Omnibus. Item in eodem⁵¹ de prohibenda avaritia, ut nullus alienos fines usurpet vel terminos patrum transcendat.
34. Omnibus. Item in eodem⁵² de his qui in periculo constituti sunt et convertunt se ad Deum, ut canonicè requirant^k reconciliacionem, et canonicè reconcilientur.
35. Omnibus. Item in eodem⁵³, ut illi qui non sunt bonae conversationis et eorum vita est accusabilis, ut non audeant episcopos vel maiores natu accusare. 20
36. Omnibus. Item in eodem⁵⁴, ut qui excommunicato praesumptiose communicaverit excommunicetur et ipse.
37. Sacerdotibus. Item in eodem concilio⁵⁵ infra duo capitula, ut nullus presbyter^l contra suum episcopum superbire audeat. 25
38. Omnibus. Item in eodem⁵⁶, ut clerici et^m ecclesiastici ordinesⁿ, si culpam incurrerint, ut apud ecclesiasticos iudicentur, non apud saeculares.
39. Omnibus. Item in eodem⁵⁷, ut, qui commodaverit pecuniam, pecuniam accipiat; si speciem aliam, eandem speciem quantum dederit accipiat.
40. Omnibus. In concilio Africano⁵⁸, ut virgines Deo sacratae a gravioribus personis diligenti custodia serventur. 30
41. Episcopis. Item in eodem⁵⁹, ut non liceat episcopo principalem cathedram suae parochiae negligere et ad aliquam ecclesiam in sua diocese magis frequentare.
42. Episcopis. Item in eodem⁶⁰, ut falsa nomina martyrum et incertae sanctorum memoriae non venerentur. 35
43. Omnibus. Item in eodem⁶¹, ut nec uxor a viro dimissa alium accipiat virum vivente viro suo, nec vir aliam accipiat vivente uxore priore.
44. Episcopis. Item in eodem⁶², ut probati a metropolitano iudices non spernantur.
45. Omnibus. Item in eodem⁶³ infra duo capitula, ut viles personae non 40

e) Monachis 4; Omnibus 9. 12; Sacerdotibus 2. 10. f) Omnibus 9. 12. g) probeatur 4; provehatur 14. h) non faciant 4. 5. i) Cardonense 7. k) sic 2—5; inquirant alii. l) aut diaconus add. 5. m) et om. 5. 12. n) ordinis 4. 5. 12.

44) *ibid.* c. 7. 45) *c.* 17. 46) *Conc. Chalced.* c. 9. 47) *Concil. Chalced.* c. 18. 48) *ibid.* c. 21. 49) *ibid.* c. 24. 50) *Prooemio.* 51) *Conc. Carth.* c. 5. 52) *ibid.* c. 7. 53) *ibid.* c. 8. 54) *ibid.* c. 9. 55) *ibid.* c. 10. 11. 56) *ibid.* c. 15. 57) *ibid.* c. 16. 58) *Conc. Afric.* c. 11. 59) *ibid.* c. 38. 60) *ibid.* c. 50. 61) *ibid.* c. 69. 62) *ibid.* c. 89. 63) *ibid.* c. 96. 97.

habeant potestatem accusandi. Et si in primo crimine victi sunt falsum dicere, in secundo non habeant potestatem dicendi.

46. Omnibus. Item in eodem⁶⁴, ut virgines non velentur ante viginti quinque annos, nisi rationabili necessitate cogente.

5 47. Omnibus. In concilio Gangarense⁶⁵, ut nulli liceat oblata, quae ad pauperes pertineant, rapere vel fraudare.

48. Omnibus sacerdotibus^o. Item in eodem⁶⁶, ut ecclesiastica ieiunia sine necessitate rationabili non solvantur.

49. Sacerdotibus. In concilio Acyronense⁶⁷ inventum est in eos qui cum 10 quadrupedibus vel masculis contra naturam peccant: dura et districta penitentia. Quapropter episcopi et presbyteri, quibus iudicium penitentiae iniunctum est, conentur omnimodis hoc malum a consuetudine prohibere vel abscidere.

50. Episcopis. In concilio Neocaesariense⁶⁸, ut nullatenus presbyter ordinetur 15 ante trigesimum aetatis suae annum, quia dominus Iesus non praedicavit ante trigesimum annum.

51. Omnibus. In decretalibus Siricii papae⁶⁹, ut alterius sponsam nemo accipiat.

52. Episcopis, monachis, virginibus. Item eiusdem⁷⁰, ut monachi et virgines suum propositum omnimodis observent.

53. Omnibus. In decretalibus Innocenti papae⁷¹, ut pax detur ab omnibus, 20 confectis Christi sacramentis.

54. Sacerdotibus. Item eiusdem⁷², ut nomina publice non recitentur ante precem sacerdotalem.

55. Episcopis, sacerdotibus. Item eiusdem⁷³, ut nulli sacerdotum liceat ignorare sanctorum canonum instituta.

25 56. Episcopis. In decretis Leonis papae⁷⁴ sicut et in Sardicense concilio⁷⁵, ut episcopi alterius clericum ad se non sollicitent nec ordinent.

57. Episcopis. Item eiusdem⁷⁶, ut nullus episcopus servum alterius ad clericatus officium sine domini sui voluntate promovere praesumat; et hoc Gangarense concilium⁷⁷ prohibet.

30 58. Episcopis. Item eiusdem⁷⁸, ut si quis sacerdotum contra constituta decretalia praesumptiose agat et corrigi nolens, ab officio suo submoveatur.

59. Episcopis. In decretis Gelasii papae⁷⁹, ut nullus episcopus viduas velare praesumat.

60. Episcopis^p. Haec enim, dilectissimi, pio studio et magna dilectionis in- 35 tentione vestram unianimitatem ammonere studuimus, quae magis necessaria videbantur, ut sanctorum patrum canonicis institutis inhaerentes praemia cum illis aeternae felicitatis accipere mereamini. Scit namque prudentia vestra, quam terribili anathematis censura feriuntur qui praesumptiose contra statuta universalium conciliorum venire audeant. Quapropter et vos diligentius ammonemus, ut omni intentione illud horribile 40 execrationis iudicium vobis cavere studeatis, sed magis canonica instituta sequentes et pacifica unitate nitentes ad aeterna pacis gaudia pervenire dignemini^q. Sunt^r quoque aliqua^s capitula quae nobis utilia huic praecedenti ammonitione subiungere visa sunt^r.

o) sac. om. 12. p) Item alia capitula 2. 7. 10, in quibus hoc caput 60. pro novi capitularis pro-
oemio, capita vero 61. 62. rell. pro capp. 1. 2. rell. habentur. q) sic 2 — 5. 7. 10. 12; digni efficia-
45 mini 1. 6. r) Sunt.... sunt om. 2. 7. 10. s) alia 5. 12.

64) *ibid.* c. 93. 65) *Conc. Gangr.* c. 8. 66) *ibid.* c. 19. 67) *Conc. Ancy.* c. 15.
68) *Conc. Neocaes.* c. 11. 69) c. 4. 70) *Decret. Syric.* c. 6. 71) c. 1. 72) *Decret. Innoc.* c. 2.
73) *Immo decret. Caelest.* c. 20. 74) c. 39. 75) c. 18. 19. 76) *Decret. Leon.* c. 1. 77) c. 3.
78) *Decret. Leon.* c. 5. 79) c. 13.

61. Omnibus. Primo omnium, ut fides catholica ab episcopis et presbyteris diligenter legatur et omni populo praedicetur, quia hoc primum praeceptum est domini Dei omnipotentis in lege⁸⁰: ‘audi, Israel, quia dominus Deus tuus Deus unus est. Et ut ille diligatur ex toto corde et ex tota mente et ex tota anima et ex tota virtute nostra’.

62. Omnibus. Ut pax sit et concordia et unianimitas cum omni populo christiano inter episcopos, abbates, comites, iudices et omnes ubique seu maiores seu minores personas, quia nihil Deo sine pace placet nec munus sanctae oblationis ad altare, sicut in euangelio⁸¹ ipso Domino praecipiente legimus; quia et illud secundum mandatum est in lege⁸²: ‘diliges proximum tuum sicut te ipsum’; item in euangelio⁸³: ‘beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur’. Et iterum⁸⁴: ‘in hoc cognoscent omnes quia mei discipuli estis, si dilectionem habueritis ad invicem’. In hoc enim praecepto discernuntur filii Dei et filii diaboli; quia filii diaboli semper dissensiones et discordias movere satagunt: filii autem Dei semper paci et dilectioni student⁸⁵.

63. Omnibus. Ut quibus data est potestas iudicandi iuste iudicent, sicut scriptum est⁸⁶: ‘iuste iudicate, filii hominum’, non in muneribus, ‘quia⁸⁷ munera excecant corda prudentium et subvertunt verba iustorum’, non in adolatione, nec in consideratione personae, sicut in deuteronomio⁸⁸ dictum est: ‘quod iustum est iudicate; sive civis sit ille sive peregrinus, nulla sit distantia personarum, quia Dei iudicium est’. Primo namque iudici diligenter discenda est lex a sapientibus populo composita, ne per ignorantiam a via veritatis erret. Et dum ille rectum intellegat iudicium, caveat ne declinet, aut per adolationem aliquorum aut per amorem cuiuslibet amici aut per timorem alicuius potentis aut propter praemium a recto iudicio declinet; et honestum nobis videtur, ut iudices ieiuni causas audiant et discernant.

64. Omnibus. Item habemus in lege⁸⁹, Domino praecipiente: ‘non periurabis in nomine meo, nec pollues nomen domini Dei tui’, et⁹⁰ ‘nec adsumes nomen domini Dei tui in vanum’. Ideo omnino ammonendi sunt omnes diligenter, ut caveant periurium, non solum in sancto euangelio vel in altare seu in sanctorum reliquiis, sed et in communi loquella; quia sunt aliqui qui per caritatem et veritatem iurant et cavent se a iuramento nominis Dei, et nesciunt quia idem est Deus quod est caritas et veritas, dicente Iohanne apostolo⁹¹, quia ‘Deus caritas est’; item ipse Dominus in euangelio⁹²: ‘ego sum via et veritas’; ideo qui in veritate et caritate iurat, in Deo iurat. Item cavendum est, ne farisaica superstitione aliquis plus aurum honoret quam altare; ne dicat ei Dominus: ‘stulte⁹³ et caece, quid est maius: aurum vel altare quod sanctificat aurum?’ Sed et nobis honestum videtur, ut, qui in sanctis habeat iurare, hoc ieiunus faciat cum omni honestate et timore Dei; et sciat, se rationem redditurum Deo uniuscuiusque iuramenti, ubicumque sit, sive intra aeclesiam, sive extra aeclesiam. Et ut parvuli qui sine rationabili aetate sunt non cogantur iurare, sicut Guntbodingi^{t 94} faciunt. Et qui semel periuratus fuerit, nec testis sit posthaec nec ad sacramentum accedat nec in sua causa vel alterius iurator existat.

65. Omnibus. Item habemus in lege Domini⁹⁵ mandatum: ‘non auguriamini’; et in deuteronomio⁹⁶: ‘nemo sit qui ariolos sciscitetur vel somnia observet vel ad auguria

t) sic 1.14; buntgodingi 4; gundbodingi 12; gunbodingi 2; gunebodigni 9; gonebiidigni 10.11; guneodigni 5.

80) Deuteron. 6, 4. 5. 81) Matth. 5, 23. 24. 82) Levit. 19, 18. 83) Matth. 5, 9. 45
84) Ioh. 13, 35. 85) Cfr. 1. Ioh. 3, 10. 86) Zachar. 8, 16. 87) Deuteron. 16, 19.
88) 1, 16. 17. 89) Levit. 19, 12. 90) Exod. 20, 7. 91) 1. Ioh. 4, 16. 92) Ioh. 14, 6.
93) Matth. 23, 19. 94) Gundebeda lege viventes, Burgundiones. 95) Levit. 19, 26. 96) 18, 10. 11.

intendat'; item: 'ne sit maleficus nec incantator nec pithones consolator'. Ideo praecipimus, ut cauculatores nec incantatores nec tempestarii vel obligatores non fiant; et ubicumque sunt, emendentur vel damnentur.

Item de arboribus vel petris vel fontibus, ubi aliqui stulti luminaria vel alias
5 observationes faciunt, omnino mandamus, ut iste pessimus usus et Deo execrabilis, ubicumque inveniatur, tollatur et destruatur.

66. Omnibus. Item praedicari necesse est, quantum malum sit odium vel invidia, quia in lege⁹⁷ scriptum est: 'non oderis fratrem tuum in corde tuo, sed publice argues eum'; item Iohannes euangelista⁹⁸: 'qui odit fratrem suum, homicida est'; item
10 in euangelio⁹⁹: 'si peccaverit in te frater tuus, vade et corripe eum inter te et ipsum solum', et cetera quae ibi leguntur. De avaritia autem apostolum legimus dicentem¹: 'avaritia, quae est idolorum servitus, cavenda est'. Item de concupiscentia legitur², quod radix sit omnium malorum; et in lege³: 'non concupisces rem proximi tui'.

67. Episcopis^u, omnibus. Item ut homicidia infra patriam, sicut in lege⁴
15 Domini interdictum est, nec causa ultionis nec avaritiae nec latrocinandi non fiant; et ubicumque inventa fuerint, a iudicibus nostris secundum legem ex nostro mandato vindicentur; et non occidatur homo, nisi lege iubente.

68. Omnibus. Item et furta et iniusta conubia necnon et falsa testimonia, sicut saepe rogavimus, prohibete diligenter, sicut et lex Domini prohibet⁵.

69. Omnibus. Et hoc cum magno studio ammonete, ut filii honorent parentes
20 suos; quia ipse Dominus dicit⁶: 'honora patrem tuum et matrem tuam, ut sis longaevus super terram quam dominus Deus tuus dabit tibi'.

70. Sacerdotibus. Ut episcopi diligenter discutiant per suas parrochias presbyteros, eorum fidem, baptismata et missarum celebrationes, ut et fidem rectam teneant
25 et baptismata catholicum observent et missarum preces bene intellegant, et ut psalmi digne secundum divisiones versuum modulentur et dominicam orationem ipsi intellegant et omnibus praedicent intellegendam, ut quisque sciat quid petat a Deo; et ut 'Gloria Patri' cum omni honore apud omnes cantetur; et ipse sacerdos cum sanctis angelis et populo Dei communi voce 'Sanctus, Sanctus, Sanctus' decantet. Et omnimodis dicendum est presbyteris et diaconibus, ut arma non portent, sed magis se confidant in de-
30 fensione Dei quam in armis.

71. Aliquid sacerdos, aliquid populus. Item placuit nobis ammonere reverentiam vestram, ut unusquisque vestrum videat per suam parrochiam, ut aecclesia Dei suum habeat honorem, simul et altaria secundum suam dignitatem venerentur, et
35 non sit domus Dei et altaria sacrata pervia canibus, et ut vasa sacrata Deo cum magna diligentia ab eis colligantur qui digni sunt vel cum honore serventur; et ut secularia negotia vel vaniloquia in ecclesiis non agantur, quia domus Dei domus orationis debet esse, non spelunca latronum⁷; et ut intentos habeant animos ad Deum quando veniunt ad missarum sollempnia, et ut non exeant ante completionem benedictionis sacerdotalis.

72. Sacerdotibus. Sed et hoc flagitamus vestram almitatem, ut ministri altaris Dei suum ministerium bonis moribus ornet, seu alii canonice^v observantiae ordines vel monachici^w propositi congregationes^x; obsecramus, ut bonam et probabilem habeant conversationem, sicut ipse Dominus in euangelio⁸ praecipit: 'sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona et glorificent patrem vestrum qui in celis est',

45 u) deest 5. v) sic 2. 3; canonici alii. w) monachi 3—5. 9. 12. 14. x) consecratione 5.

97) *Levit.* 19, 17. 98) *1. Ioh.* 3, 15. 99) *Matth.* 18, 15. 1) *Coloss.* 3, 5. 2) *1. Timoth.* 6, 10. 3) *Exod.* 20, 17. 4) *Exod.* 20, 13. 5) *Exod.* 20, 14—16. 6) *Exod.* 20, 12. 7) *Cfr. Matth.* 21, 13. 8) *Matth.* 5, 16.

ut eorum bona conversatione multi protrahantur ad servitium Dei, et non solum servilis conditionis infantes, sed etiam ingenuorum filios adgregent sibi que socient. Et ut scolae legentium puerorum fiant. Psalmos, notas, cantus, compotum, grammaticam per singula monasteria vel episcopia et libros catholicos bene emendate^y; quia saepe, dum bene aliqui Deum rogare cupiunt, sed per inemendatos libros male rogant. Et pueros vestros non sinite eos vel legendo vel scribendo corrumpere; et si opus est euangelium, psalterium et missale scribere, perfectae aetatis homines scribant cum omni diligentia^z.

73. Sacerdotibus. Simul et hoc rogare curavimus, ut omnes ubicumque qui se voto monachicae vitae constrinxerunt monachice et regulariter omnimodis secundum votum suum vivant, secundum quod scriptum est⁹: 'vota vestra reddite domino Deo vestro', et iterum¹⁰: 'melius est non vovere, quam^a non reddere'. Et ut ad monasteria venientes secundum regularem ordinem primo in pulsatorio probentur et sic accipiantur^b. Et qui ex seculari habitu in monasterio veniunt, non statim foras ad ministeria monasterii mittantur antequam intus bene erudiantur. Et ut monachi ad saecularia placita non vadant. Similiter qui ad clericatum accedunt, quod nos nominamus canonicam vitam, volumus ut illi canonicè secundum suam regulam omnimodis vivant, et episcopus eorum regat vitam, sicut abbas monachorum.

74. Omnibus. Ut aequales mensuras et rectas et pondera iusta et aequalia omnes habeant, sive in civitatibus sive in monasteriis, sive ad dandum in illis sive ad accipiendum, sicut et in lege Domini praeceptum¹¹ habemus, item in Salamone¹², Domino dicente: 'pondus et pondus, mensuram et mensuram odit anima mea'.

75. Omnibus. Et hoc nobis competens et venerabile videtur, ut hospites, peregrini et pauperes susceptiones regulares et canonicas per loca diversa habeant: quia ipse Dominus dicturus erit in remuneratione magni diei: 'hospes¹³ eram, et suscepistis me'; et apostolus hospitalitatem laudans, dixit¹⁴: 'per hanc quidam placuerunt Deo, angelis hospitio susceptis'.

76. Episcopis, abbatibus. Auditum est, aliquas abbatissas contra morem sanctae Dei ecclesiae benedictionis cum manus inpositione et signaculo sanctae crucis super capita virorum dare, necnon et velare virgines cum benedictione sacerdotali. Quod omnino vobis, sanctissimi patres, in vestris parrochiis interdicendum esse scitote.

77. Clericis. Ut illi clerici, qui se fingunt habitu vel nomine monachos esse, et non sunt, omnimodis videtur corrigendos atque emendandos esse, ut vel veri monachi sint vel veri canonici.

78. Omnibus. Item et pseudografia et dubiae narrationes, vel quae omnino contra fidem catholicam sunt et epistola pessima et falsissima, quam transacto anno dicebant aliqui errantes et in errorem alios mittentes quod de celo cecidisset¹⁵, nec credantur nec legantur sed comburentur, ne in errorem per talia scripta populus mittatur. Sed soli canonici libri et catholici tractatus et sanctorum auctorum dicta legantur et tradantur.

79. Aliquid sacerdotibus, aliquid omnibus. Item ut isti mangones¹⁶ et cotiones^c qui sine omni lege vagabundi vadunt per istam terram, non sinantur

y) ita 4. 5. 14; emendent 3; emendatos *alii*. In hoc verbo desinit codex 14; reliqua desiderantur.
z) aliquid 4. 5. 10. a) vota *add.* 12. b) capiant 3 — 5. 12. c) cocciones 3. 10; cottiones 4; scottones 12.

9) Deuteron. 23, 21. 10) Eccles. 5, 4. 11) Levit. 19, 35. 36. 12) Proverb. 20, 10. 45
13) Matth. 25, 35. 14) Ebr. 13, 2. 15) Idem Adalbertus (Capit. a. 744. c. 2.) dixerat circa annum 744; Jaffé, bibl. III. 142. 16) Fallaces, deceptores, etiam proxenitarum quoddam genus.
17) Francogall. coquins; vagi homines.

vagare et deceptiones hominibus agere, nec isti nudi cum ferro, qui dicunt se data sibi poenitentia ire vagantes: melius videtur, ut si aliquid inconsuetum et capitale crimen commiserint, ut in uno loco permaneant laborantes et servientes et poenitentiam agentes secundum quod sibi canonice inpositum sit.

5 80. *Omnibus*^d. Ut cantum Romanum pleniter discant, et ordinabiliter per nocturnale vel gradale officium peragatur, secundum quod beatae memoriae genitor noster Pippinus rex decertavit ut fieret, quando Gallicanum tulit ob unanimitatem apostolicae sedis et sanctae Dei aeclesiae pacificam concordiam¹⁸.

81. *Omnibus*^e. Statuimus quoque secundum quod et in lege¹⁹ Dominus praecipit, ut opera servilia diebus dominicis non agantur, sicut et bonae memoriae genitor meus in suis synodalibus edictis mandavit²⁰, id est quod nec viri ruralia opera exerceant nec in vinea colenda nec in campis arando, metendo vel foenum secando vel sepeponendo nec in silvis stirpare vel arbores caedere vel in petris laborare nec domos construere nec in orto laborare; nec ad placita convenient nec venationes exer-
15 ceant. Et tria carraria opera licet fieri in die dominico, id est ostilia carra vel victualia vel si forte necesse erit corpus cuiuslibet ducere ad sepulcrum. Item feminae opera textilia non faciant nec capulent vestitos nec consuent vel acupictile faciant; nec lanam carpere nec linum battere nec in publico vestimenta lavare nec berbices tundere habeant licitum, ut omnimodis honor et requies diei dominicae servetur. Sed ad missarum sol-
20 lempnia ad aeclesiam undique convenient et laudent Deum in omnibus bonis quae nobis in illa die fecit.

82. *Omnibus*. Sed et vestrum videndum est, dilectissimi et venerabiles pastores et rectores ecclesiarum Dei, ut presbyteros quos mittitis per parrochias vestras ad regendum et ad praedicandum per ecclesias populum Deo servientem, ut recte et honeste
25 praedicent; et non sinatis nova vel non canonica aliquos ex suo sensu et non secundum scripturas sacras fingere et praedicare populo. Sed et vosmetipsi utilia, honesta et recta et quae ad vitam ducunt aeternam praedicate aliosque instruite, ut haec eadem praedicent.

Primo omnium praedicandum est omnibus generaliter, ut credant Patrem et Filium et Spiritum sanctum unum esse Deum omnipotentem, aeternum, invisibilem, qui creavit
30 caelum et terram, mare et omnia quae in eis sunt, et unam esse deitatem, substantiam et maiestatem in tribus personis Patris et Filii et Spiritus sancti.

Item praedicandum est, quomodo Dei filius incarnatus est de Spiritu sancto et ex Maria semper virgine pro salute et reparatione humani generis, passus, sepultus et tertia die resurrexit et ascendit in celis; et quomodo iterum venturus sit in maiestate divina, iudicare
35 omnes homines secundum merita propria; et quomodo impii propter scelera sua cum diabulo in ignem aeternum mittentur, et iusti cum Christo et sanctis angelis suis in vitam aeternam.

Item diligenter praedicandum est de resurrectione mortuorum, ut sciant et credant in iisdem corporibus premia meritorum accepturos.

Item cum omni diligentia cunctis praedicandum est, pro quibus criminibus deputentur cum diabulo in aeternum supplicium. Legimus enim, apostolo²¹ dicente: 'manifesta autem sunt opera carnis, quae sunt fornicatio, immunditia, luxuria, idolorum servitus, veneficia, inimicitiae, contentiones, aemulationes, animositates, irae, rixae, dissensiones, haereses, sectae, invidiae, homicidia, ebrietates, comessationes et his similia: quae praedico vobis, sicut praedixi, quoniam qui talia agunt regnum Dei non
45 possidebunt^f'. Ideo haec eadem quae magnus praedicator ecclesiae Dei singillatim nomi-

d) *Omnibus clericis* 7. e) *Episcopis omnibus* 4. f) consequentur 12; consecuntur neque possidebunt 5.

18) *Cfr. Karoli epist. generalem* 786—800; *infra C.* 30. 19) *Exod.* 20, 8—10. 20) *Conc. Vern.* 755. c. 14. 21) *Galat.* 5, 19—21.

navit cum omni studio prohibete, intellegentes quam sit terribile illud quod dixit: 'qui talia agunt, regnum Dei non consequentur'.

Sed omni instantia ammonete eos de dilectione Dei et proximi, de fide et spe in Deo, de humilitate et patientia, de castitate et continentia, de benignitate et misericordia, de elemosinis et confessione peccatorum suorum, et ut debitoribus suis secundum dominicam orationem sua debita dimittant: scientes certissime, quod qui talia agunt regnum Dei possidebunt.

Et hoc ideo diligentius iniungimus vestrae caritati, quia scimus temporibus novissimis pseudodoctores esse venturos, sicut ipse Dominus in euangelio²² praedixit, et apostolus Paulus ad Timotheum²³ testatur. Ideo, dilectissimi, toto corde praeparemus nos in scientia veritatis, ut possimus contradicentibus veritati resistere, et divina donante gratia verbum Dei crescat et currat et multiplicetur in profectum sanctae Dei ecclesiae et salutem animarum nostrarum et laudem et gloriam nominis domini nostri Iesu Christi. Pax praedicantibus, gratia oboedientibus, gloria domino nostro Iesu Christo. Amen^f.

f) *in cod. 1. tamquam subscriptio subnexa est legationis edicti quod sequitur inscriptio.*

15

22) *Matth. 24, 11.* 23) *1. Timoth. 4, 1.*

23. DUPLEX LEGATIONIS EDICTUM.

789. m. Martio 23.

Exstat in codicibus 1) *Eporediensi 34. fol. 13.* 2) *Epored. 33. fol. 133^v.*
3) *Sangall. 733. pag. 64.* 4) *Paris. 4613. fol. 82. (omissis c. 8. 32—34)* 5) *Paris. 9654. fol. 9.* 6) *Vaticano inter Palatinos 582. fol. 11^v.* 7) *Monac. 3853. fol. 290^v (in quo excerpta tantum sunt c. 2. 4. 6. 10. 15. 16. 18. 20. 23. 25. 30—34. 36)* 8) *Monac. 14468. fol. 110.* 9) *Monac. 19416.* 10) *Mutin. cath. D. I, 2. fol. 168.* 11) *Gothan. 84. fol. fere 218.* 12) *Bruxell. 8654—8682.* 13) *Lugdun. Voss. Q. 119. fol. 136 (in quo leguntur nonnisi cap. 22—24. 26—28. 30. 31. 34)* 14) *Guelferb. inter Blankenb. 130. 52, in quo folio fere 87 et fol. 134. excerpta sunt capp. 17—20. et capp. 26. 27.*

Capitula 1—16. monastica sunt et regulae S. Benedicti ratione habita concepta, capitula contra 17—37. generalia. Inscriptio haud dubie ad utrumque capitulum ordinem pertinet; in codicibus 4. 10—12. una numerorum serie omnia triginta septem capitula iuncta apparent, quem numerandi modum in editione nostra secuti sumus.

30

(*B. I. 241; P. I, 67.*)

Anno^a dominicae incarnationis DCCLXXXVIII^b. indictione XII. anno XXI^c. regni nostri actum est huius legationis edictum in Aquis palatio publico. Data^d est haec carta die X^e. Kalendas Aprilis.

a) *In codd. 1—4. 8—12 hoc legationis edictum continuo subnectitur admonitioni generali, ut verba Anno dominicae rell. tam pro admonitionis subscriptione quam pro edicti inscriptione haberi possint; in codd. 5—7 edictum solum traditur, eique inscripta sunt verba Anno dom. rell., in codd. Par. 4628 A et 10758, et in cod. Guelf. inter Blank 130. 52 sola admonitio sine verbis Anno dominicae rell. invenitur; in cod. sane Guelf. inter Helmst. 496 ipsam admonitionem tamquam subscriptio verba Anno dominicae rell. sequuntur. Haud dubie autem verba pro inscriptione contra unius Helmstadensis codicis auctoritatem habenda sunt, cum capitula quae sequuntur, memoriae causa in usum missorum scripta, vere legationis edictum efficiant, capita contra quae in plurimis codicibus antecedunt admonitionem generalem contineant. In cod. 7 inscriptio ita abbreviatur: Anno incarnationis DCCLXXXVIII. VIII. Kl. april. in aq̄ palat.*
b) DCCLXXXVIII. *cod. 2; DCCLVIII. c. 4; DCCLXXXVIII. c. 7. 10.* c) *vigesimo 2; XX. codd. 3. 9; deest 11.* d) *Datum 2. 3; Factum 4.* e) *XIII. cod. 4.*

45